

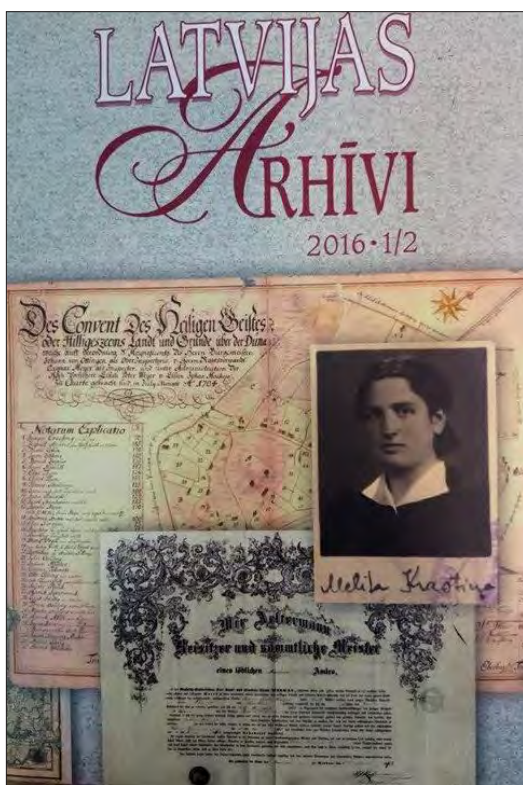
Janina Kosman*

„Latvijas Arhīvi” – o łotewskim periodyku poświęconym archiwom i archiwistyce słów kilka

Historię łotewskich archiwów znaczą liczne daty począwszy od 1919 r. Wówczas to 29 sierpnia władze ówczesnej Republiki postanowiły powołać Archiwum Historyczne (*Latvijas Valsts vēstures arhīvs*). Organizacyjnie pozostawało ono w gestii Ministerstwa Oświaty. Jego pierwszym dyrektorem został historyk Janis Krodznieks (*Krīgers*) (1851–1924). We wrześniu 1919 r. ogłoszono zasady funkcjonowania archiwum, będące pierwszym aktem o charakterze normatywnym regulującym jego działalność. Podlegały mu wszystkie państwowe archiwa resortowe, komunalne oraz poszczególnych instytucji publicznych. Placówki te zobowiązane były przekazywać do przekazywania dokumentów o znaczeniu historycznym, będących w ich posiadaniu, a nie mających już zastosowania w bieżącej pracy tych instytucji. W 1924 r. opublikowano „Ustawę o Państwowym Archiwum Historycznym” na mocy której zostało ono przemianowane na Łotewskie Archiwum Państwowe. W latach czterdziestych XX w. przyjęto uchwałę dotyczącą organizacji archiwów w Socjalistycznej Republice Łotewskiej. Po drugiej wojnie światowej spośród istotnych wydarzeń należy odnotować m.in. reorganizację sieci archiwów państwowych w 1964 r. W marcu 1991 r. Rada Najwyższa Republiki Łotewskiej przyjęła ustawę o „Archiwach” w której postanowiono o ich centralizacji. Zmiany w kolejnych dziesięcioleciach związane były z przekształceniami politycznymi i społecznymi na Łotwie. W grudniu 2000 r. prezydent Łotwy Vaira Vīķe-Freiberga ogłosiła zmiany w ustawie „O archiwach” zgodnie z którymi generalna dyrekcja archiwów znalazła się w gestii Ministerstwa Kultury. W styczniu 2011 r. rozpoczęło działalność Łotewskie Archiwum Narodowe (*Latvijas Nacionālais arhīvs*). Wspomniane wcześniej Archiwum Historyczne Państwa Łotewskiego jest jednostką podległą Łotewskiemu Archiwum Narodowemu. Zgromadziło ono ponad sześć milionów dokumentów, będących świadectwami wydarzeń historycznych, politycz-

* Dr Janina Kosman – prowadzi bibliotekę naukową Archiwum Państwowego w Szczecinie. Obszar zainteresowań badawczych to kultura książki oraz historia bibliotek pomorskich.

nych, ekonomicznych, społecznych oraz dotyczących życia kulturalnego w okresie od średniowiecza do 1945 r. Przechowywane są tutaj m.in. kolekcje pergaminowych dokumentów, spisy ludności, dokumentacja administracji kościelnej. Nowsze materiały obejmują czasy Republiki Łotewskiej (1918–1940) i okupacji niemieckiej (1941–1945). W strukturze Łotewskiego Archiwum Narodowego funkcjonuje również Łotewskie Archiwum Państwowe (Latvijas Valsts arhīvs), które przechowuje dokumenty organizacji politycznych począwszy od 1899 r. – materiały organów władzy, osób represjonowanych, organizacji społecznych, towarzystw i osób prywatnych.

Godnym odnotowania jest też rok 1993, kiedy to powołano czasopismo „Archiwa Łotewskie” (Latvijas Arhīvi). Periodyk ten z czasem zajął ważną rolę w łotewskich badaniach historycznych, przyczyniając się jednocześnie do budowania świadomości dziedzictwa dokumentalnego. W latach 1994–1998 pismo było wydawane przez Łotewskie Archiwum Państwowe. W 1999 r. powołano nową redakcję i wypracowano koncepcję zmierzającą w kierunku nadania mu profilu naukowego. „Latvijas Arhīvi” jest kwartalnikiem w którym publikowane są teksty naukowe w językach łotewskim, rosyj-

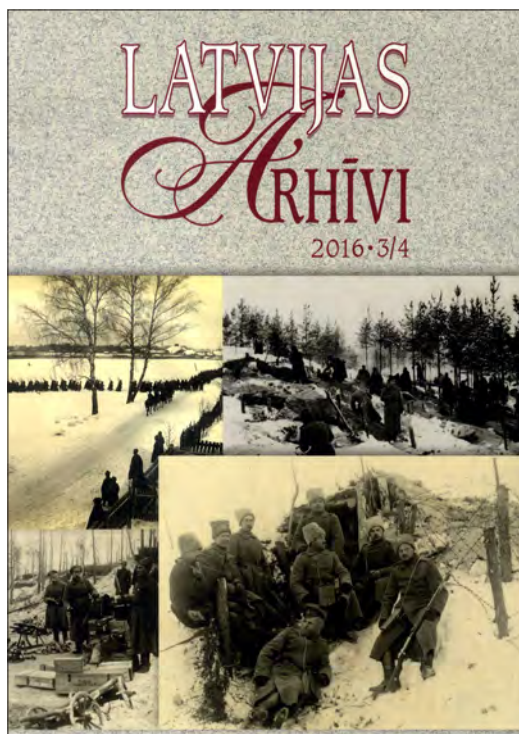
skim, angielskim i niemieckim. Tekstom w języku łotewskim towarzyszą streszczenia angielskie i niemieckie. Są to teksty z obszaru archiwoznawstwa oraz materiały dotyczące historii Łotwy, edycje źródeł, bieżące informacje o ważniejszych wydarzeniach z życia archiwów łotewskich, i o najnowszych publikacjach.

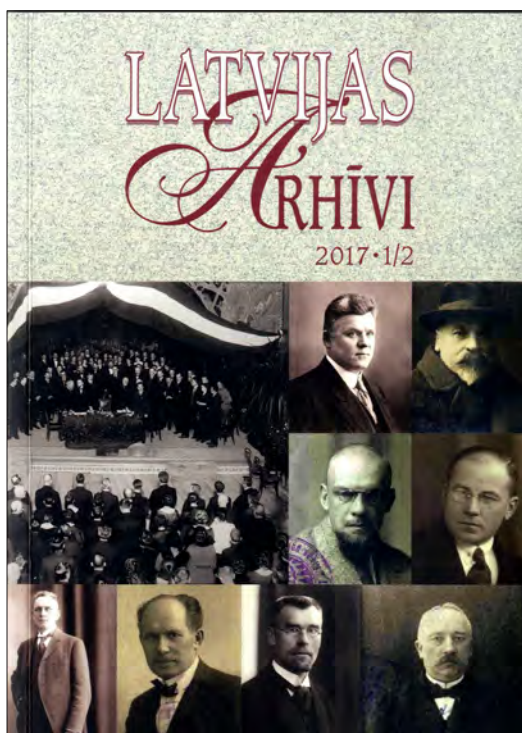
Teksty ujęte są w ośmiu działach:

- 1) Archiwa: archiwoznawstwo, praca łotewskich archiwów, najnowsze trendy w archiwistyce, badania historyczne;
- 2) Historia: prace naukowe dotyczące historii Łotwy i innych państw, źródła naukowe;
- 3) Archiwum wizualne: źródła wizualne, fotografia, ryciny, filmy;
- 4) Z życia archiwów;
- 5) Biografistyka: teksty o łotewskich archiwistach i historykach, których wkład w pracę łotewskich archiwów i naukę jest znaczący;
- 6) Recenzje;
- 7) Nowe książki;
- 8) Kronika ważniejszych wydarzeń.

Autorami artykułów są łotewscy archiwiści, pracownicy naukowcy uczelni, w tym przedstawiciele nauk filologicznych, muzealnicy, historycy sztuki. Łamy udostępniono także badaczom z zagranicy. Pismo dostępne jest w Bibliotece Narodowej w Rydze oraz innych łotewskich bibliotekach naukowych, jak też w sąsiednich krajach Finlandii, Estonii, Rosji, na Litwie i w Niemczech.

Publikacje zamieszczane w „Latvijas Arhīvi” wytyczają nowe, interdyscyplinarne podejście w badaniach historycznych, które jak dotąd nie było zbyt szeroko zakorzenione w łotewskiej historiografii. Wiele tekstów poświęconych jest historii najnowszej. W materiałach, przygotowywanych przez pracowników Wydziału Nauk Społecznych Uniwersytetu Łotewskiego, szczególną uwagę zwrócono na kształtowanie dyskursu w przestrzeni publicznej. Dużo uwagi poświęca się też historii lokalnej. Przyjęte kierunki odpowiadają tendencjom światowych badań historycznych. Czasopismo rozwija i podtrzymuje związki nauk historycznych z archi-

wami. Przeglądy piśmiennictwa i recenzje są źródłem informacji o najnowszych publikacjach historycznych oraz dotyczących kultury.

Większość tekstów opiera się na materiałach Łotewskiego Archiwum Narodowego i podległych mu jednostek. Na łamach „Latvijas Arhīvi” znajdziemy sporo informacji na temat Stowarzyszenia Archiwistów Łotewskich (*Latvijas arhīvistu biedrība*). Stowarzyszenie to działa od maja 1997 r. i jest organizacją zrzeszającą oprócz archiwistów również pracowników innych urzędów, jak też historyków

i krajoznawców. Główne cele jakie stawia sobie stowarzyszenie to: wsparcie łotewskich archiwów w gromadzeniu, przechowywaniu i udostępnianiu archiwalnych zasobów, upowszechnianie wiedzy o archiwach i archiwaliach jako dokumentach będących świadectwami historycznymi, popularyzowanie archiwistyki jako nauki, podnoszenie prestiżu zawodu archiwisty wśród społeczeństwa. Warto odnotować, iż na zaproszenie Stowarzyszenia Archiwistów Polskich, dwie łotewskie archiwistki Felicita Rasklava i Biruta Marksa wzięły udział w IV Powszechnym Zjeździe Archiwistów Polskich w Szczecinie 12–14 września 2002 r.¹

Czasopismo „Latvijas Arhīvi” w 1999 r. tomem *Kurzemes hercogienes Dorotejas vēstules*, zainicjowało serię „Źródła historyczne” (*Vēstures Avoti*), której podstawowym celem było zapoznanie czytelników z mało znanymi dokumentami, które jak dotąd nie były włączone w szeroki obieg naukowy. Łotewskie archiwa – jak czytamy we wstępie – są niezwykle bogate w dokumenty różnorodnej treści i różnych epok, mimo to, tylko niewielka ich część znalazła odzwierciedlenie w wydawnictwach źródłowych i innych pracach badawczych. Sytuacja ta jednak ulega zmianie. O

¹ B. Marksa, *Latvijas Arhivistu Biedrība piektajā darbības gadā*, „Latvijas Arhīvi” 2003 nr 1, s. 137–138.

tej różnorodności świadczyć może chociażby opublikowana korespondencja księżnej Doroty kurlandzkiej, przechowywana w Archiwum Historycznym Łotwy, będąca szeroką panoramą życia nie tylko politycznego i społecznego, ale też codziennego². Mamy nadzieję, że ta pierwsza w serii książka znajdzie swoich czytelników, wzbudzi zainteresowanie osiemnastym wiekiem jak też przemyślenia na temat takich wartości jak: obowiązek, odpowiedzialność, patriotyzm, miłość i zaufanie napisano we wstępie³. Jak dotąd wydano w tej serii dziewięć publikacji.

Czasopismo „Latvijas Arhīvi” posiada stronę internetową na której zamieszczone są informacje o jego profilu i działalności oraz dostępne są artykuły w formie online (www.latvijasarhivi.lv). Zespół redakcyjny tworzą: redaktor naczelna Valda Pētersone oraz Ieva Jansone, Valda Kvaskova, Valērija Zirdziņa, Ināra Jēgere i Oskars Jūrmalnieks. W tym miejscu dziękuję pani Aidze Berziņai za przesłane skany okładek oraz zgodę na ich opublikowanie.

² *Kurzemes hercogienes Dorotejas vēstules*, red. V. Kvaskova, Rīga 1999 Anna Charlotta Dorotea von Biron (1761–1821) ostatnia księżna Kurlandii była jedną z bardziej znaczących postaci życia politycznego, społecznego i kulturalnego swoich czasów. Przywiązywała wielką wagę do korespondencji. W swoim dzienniku napisała, iż *listy tworzą więź która łączy bardziej niż bliskość i przyzwyczajenie*. Opublikowana w omawianym tomie korespondencja treściowo dzieli się na dwie grupy: listy obrazujące wydarzenia z życia autorki na kurlandzkim dworze oraz listy z podróży.

³ Tamże, s. 6.